

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Harmonie Šternberk

Eliška Němcová

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. art. Branislav Lariš, Ph. D
Mgr. Tomáš Hanzlík, Ph. D

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

.....

Podpis autora práce

..

Poděkování

Vyjadřuji poděkování vedoucím práce Mgr. Tomáši Hanzlíkovi, PhD. a Mgr.art. Branislavu Larišovi, PhD. za cenné rady, odborné vedení a trpělivost při tvorbě bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala panu Petru Cibovi za ochotu při poskytnutí materiálů pro vypracování práce a za ochotu a vstřícnost při rozhovoru. Poděkování patří také mé rodině a přátelům za podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	7
1. Historie	8
1.1. Historie dechového symfonického orchestru Harmonie Štamberk (1957-2019)	8
1.2. Dirigent Petr Ciba	11
2. Nástrojové obsazení orchestru	16
2.1. Dechové nástroje dřevěné	16
2.1.1. Příčná flétna	16
2.1.2. Klarinet	16
2.1.3. Hoboj.....	17
2.1.4. Saxofon.....	17
2.1.5. Fagot.....	18
2.2. Dechové nástroje žestové	18
2.2.1. Lesní roh	18
2.2.2. Trubka.....	19
2.2.3. Pozoun.....	19
2.2.4. Baskřídlovka	20
2.2.5. Tuba.....	20
2.3 Nástroje bicí	22
2.3.1. Bicí nástroje rytmické.....	22
2.3.2. Bicí nástroje melodické	24
3. Repertoár orchestru	28
3.1. Symfonická dechová hudba	28
3.2. Transkripce pro dechový symfonický orchestr.....	29
3.3. Populární a filmová hudba	29
4. Úspěchy orchestru (2001-2020)	31
5. Další velké dechové symfonické orchestry na Moravě	34
5.1. Májovák Karviná	34
5.1.1. Historie	34
5.1.2. Repertoár.....	35
5.1.3. Úspěchy orchestru	36
5.2. Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou	36
5.2.1. Historie	36
5.2.2. Repertoár.....	37

5.2.3. Úspěchy orchestru	38
5.3. Dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník	39
5.3.1. Historie	39
5.3.2. Repertoár.....	40
5.3.3. Úspěchy orchestru	41
Závěr.....	43
Seznam použitých zdrojů.....	44
ANOTACE:	46

Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na Dechový symfonický orchestr Harmonie Šternberk, který je jedním z předních symfonických dechových orchestrů mladých v České republice, fungujících pod Základní uměleckou školou ve Šternberku.

Práci uvádí kapitola o *Historii orchestru*, jejíž podkapitolu tvoří rozhovor se současným dirigentem Harmonie Šternberk a zároveň i ředitelem Základní umělecké školy ve Šternberku, panem Petrem Cibou. V historii orchestru jsou popsány i stěžejní zájezdy a účinkování na různých festivalech v tuzemsku i v zahraničí. Bakalářská práce také obsahuje kapitolu *Nástrojové obsazení orchestru*, kde jsou všechny nástroje stručně popsány a je uveden jejich počet a umístění v rámci dechového orchestru Harmonie Šternberk. V bakalářské práci se také nachází kapitola o *repertoáru orchestru*, přičemž stěžejním v této kapitole je zaměření na současný repertoár orchestru jakožto orchestru dechového symfonického. Další obsáhlou kapitolou této bakalářské práce je kapitola *Úspěchy orchestru*, která dokumentuje množství tuzemských i zahraničních soutěží, na kterých se dechový symfonický orchestr Harmonie Šternberk objevil. Nedílnou součástí práce je rovněž kapitola *Další dechové symfonické orchestry na Moravě*, kde jsou popsány tři velikostně a obsazením podobné orchestry, jako je právě Harmonie Šternberk. Dechovými symfonickými orchestry uvedenými v této kapitole jsou *Májovák Karviná*, *Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou* a *Dechový orchestr u Základní umělecké školy Jeseník*. Jmenované orchestry jsou v České republice také velice známé pro své veřejné vystupování a účast na soutěžích a festivalech.

Tato bakalářská práce má za cíl informovat o dechovém symfonickém orchestru Harmonie Šternberk, a dostat jej tak do podvědomí širší veřejnosti. Jejím cílem je nejen obohatit, ale také vzdělat v moderní dechové symfonické hudbě a jistým způsobem i zastříť všeobecné mínění o tom, že dechové orchestry mohou hrát pouze klasickou dechovou hudbu neboli „dechovku“.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. Většina obsahu se opírá o bádání uskutečňované v knihovně, v archivu, v historických záznamech či na internetu. V první kapitole, *Historie orchestru*, byla zvolena výzkumná metoda rozhovoru s dirigentem orchestru, který je zároveň ředitelem Základní umělecké školy ve Šternberku.

1. Historie

1.1. Historie dechového symfonického orchestru Harmonie Šternberk (1957-2019)

Harmonie Šternberk vznikla ve své první podobě jako žákovský dechový orchestr krátce po založení Základní umělecké školy ve Šternberku v padesátých letech minulého století, zakladatelem orchestru byl Jaroslav Chytil. Roku 1957 měl tento orchestr první vystoupení čítající přibližně dvacet členů, přičemž byl jejich repertoár zaměřen zejména na hudbu klasické dechové hudby, tak zvané „dechovky“. Dalšími dirigenty orchestru byli Rostislav Aberle a Stanislav Rolek. Tito dirigenti s orchestrem dále pokračovali v duchu stejného repertoáru a s obdobným počtem členů, čítajících obvykle okolo dvaceti až třiceti hudebníků. V roce 1994 se orchestr vydal na první zahraniční zájezd do Německa. Zájezd orchestr opakoval i v roce následujícím, a to do stejného města, Gersthofenu. Od roku 1996 začal orchestr spolupracovat se skupinou mažorettek studujících v Základní umělecké škole ve Šternberku. Vzájemná součinnost těchto dvou těles se natolik osvědčila, že spolu dále vystupovali na různých vystoupeních ve Šternberku a okolí. Orchestr opět zavítal do Německa v letech 1997 a 1999.

Rok 1999 byl pro orchestr zásadní z důvodu příchodu nového dirigenta a zároveň ředitele Základní umělecké školy ve Šternberku, pana Petra Ciby. Petr Ciba zavedl v orchestru velké změny, a to zejména navýšení počtu členů a zásadní změnu repertoáru. Orchestr čítá od roku 1999 stabilně okolo šedesáti členů a jeho repertoár je zaměřen hlavně na symfonickou dechovou hudbu, transkripci klasických skladeb, muzikálových i filmových melodií a populárních melodií různých stylů. Orchestr se v této nové podobě vydal již v roce 2000 na zahraniční zájezd do Běloruska, kde absolvoval několik koncertů ve městech Moloděčno, Vilejka a Minsk. V červnu roku 2001 vycestoval orchestr do dalších Evropských zemí, ve kterých účinkoval na různých festivalech, například na Evropském setkání mládežnických orchestrů v německém Meinigenu či na mezinárodním hudebním festivalu Coalisland v Severním Irsku v létě téhož roku.

Rok 2002 byl pro orchestr rovněž významným, a to díky velkému mezinárodnímu projektu, během nějž se budoucí partnerský orchestr Schwäbische Bläserbuben a dechový orchestr ZUŠ Šternberk spolu setkaly na týdenním soustředění a společně vytvořily jeden velký, devadesátičlenný orchestr. Soustředění probíhalo v Prostřední Bečvě v Beskydech a jako výsledek společné práce proběhly hned dva koncerty, ve šternberském Tylově divadle a druhý koncert poté v sále Reduta v Moravské filharmonii Olomouc ve dnech 5. a 6. dubna 2002.

Projekt nadále pokračoval společným výjezdem do německého Gersthofenu, šternberského partnerského města, kde se také uskutečnily dva koncerty ve stejném obsazení a s obdobným repertoárem. V květnu stejného roku se orchestr ještě zúčastnil setkání asi padesáti českých a německých dechových orchestrů, což bylo současně oficiální 12. sezónou takzvaného Thumer Orchestertreff v německém Thumu. Se Šternberským dechovým orchestrem zde vystoupily mažoretky z Mohelnice.

Společný projekt měst Šternberk a Gersthofen pokračoval i v roce 2003, kdy se orchestry opět spolu účastnily soustředění a následně uskutečnily dva společné koncerty. Na začátku května roku 2003 se orchestr podílel na programu 3. ročníku festivalu ZUŠ okresu Olomouc, kde vystoupil na zahajovacím koncertu. Na závěr pro orchestr tolik úspěšného roku 2003 proběhly ještě dva koncerty, a to za účasti Posádkové hudby Olomouc.

Rok 2004 byl opět v duchu spolupráce se zahraničními orchestry, konkrétně v březnu, kdy Šternberský orchestr přijal pozvání do města Lichtenstein od hudebního spolku Musikverein Lichtenstein, kde spolu tyto dva orchestry uskutečnily Jarní koncert. Také partnerský orchestr a město Gersthofen se opět účastnili pravidelného společného soustředění a koncertu v České republice. V květnu se stejně jako v roce minulém orchestr zúčastnil zahajovacího koncertu 4. ročníku festivalu ZUŠ okresu Olomouc. V květnu roku 2004 se v Tylově divadle ve Šternberku konal již 5. Galakonzert dechového orchestru. Rok 2004 byl pro orchestr stěžejní také z toho důvodu, že se v říjnu zakládalo Občanské sdružení při dechovém orchestru ve Šternberku a původní sdružení oficiálně stanovilo jméno orchestru na Harmonie Šternberk.

V roce 2005 se orchestr účastnil několika soutěží (viz. kapitola *Úspěchy orchestru*) a také tradičního soustředění s německým orchestrem z Gersthofenu; tentokrát však celá akce včetně koncertů proběhla právě v Gersthofenu, s připomínkou 50. výročí založení tamního dechového orchestru.

Mezi zahraniční zájezdy orchestru musíme rovněž přičíst účast na Mezinárodním dechovém festivalu mládeže v Japonsku, kterého se orchestr zúčastnil od 22. do 30. července 2006. V roce 2006 také proběhl společný koncert s Posádkovou hudbou Olomouc a 7. Galakonzert Harmonie Šternberk.¹

¹ Historie ORCHESTRU. *Hlavní strana, Historie orchestru*. [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.harmonie-sternberk.cz/index-php/historie-orchestru

Roku 2007 se Harmonie Šternberk účastnil soustředění u Velkých Pavlovic a následně mezinárodního festivalu dechových orchestrů Mid Europe v rakouském Schladmingu.

V roce 2009 mimo jiné vystoupila Harmonie Šternberk při zahájení dnů Evropského dědictví na Hlavním náměstí ve Šternberku.

Harmonie Šternberk pořádala v roce 2010 projekt s názvem Harmonie Tour 2010, který si vzal za cíl propagovat a podporovat symfonickou dechovou hudbu. V rámci Harmonie Tour 2010 proběhly dva koncerty, jeden v Prostějově a druhý ve Šternberku.²

V roce 2012 vystoupila Harmonie Šternberk na Šternberském náměstí při doprovodném programu silničního závodu Ecce Homo historic. Orchester také vystoupil při Dnech Evropského dědictví 2012. Zahraniční zájezd do rakouského Schladmingu na 15. ročník mezinárodního festivalu Mid Europe byl pomyslným vrcholem v koncertním roce 2012.

Rok 2013 byl pro orchestr rovněž naplněn soutěžemi a konal se opět každoroční Galakonzert.

Harmonie Šternberk se v roce 2014 předvedla ve Šternberku hned dvěma koncerty, a to Chránovým koncertem v říjnu a Galakonzertem v prosinci, na kterém spoluúčinkovala známá česká zpěvačka Bára Basiková. V červenci téhož roku se orchestr zúčastnil 17. ročníku Mezinárodního festivalu Mid Europe v rakouském Schladmingu.

Slavnostní znovuotevření městského klubu ve Šternberku konané ve dnech 16. až 18. října 2015 přivítalo na svém podiu Harmonii Šternberk jako jednoho z prvních vystupujících. V prosinci roku 2015 proběhl tradiční galakonzert v místním kulturním domě spolu s hosty, jimiž byly pěvecké sbory ZUŠ a Gymnázia Šternberk. V roce 2015 proběhl 52. ročník festivalu Kmochův Kolín. Na tomto, 52. ročníku vystoupil orchestr jak sólovým koncertem, tak i jako účastník Monstrkonzertu, kde spoluúčinkoval s dalšími třemi orchestry na jednom pódiu.

V květnu roku 2016 vycestovala Harmonie Šternberk do partnerského města Günzburg, ve kterém se orchestry účastnily několika koncertů na počest pětiletého partnerství. V červnu roku 2016 pak účinkovala Harmonie Šternberk spolu s výjimečným hostem Felixem Slovákem v areálu státního hradu Šternberk u příležitosti oslav 720 let města Šternberk. Oslavy pokračovaly až do podzimu, kdy v září proběhl koncert Harmonie Šternberk a koncert partnerského města Günzburg na Hlavním náměstí ve Šternberku.

² Archiv ZUŠ Šternberk

Na Chrámovém koncertě Harmonie Šternberk v roce 2017 vystoupilo spolu s orchestrem několik sborů a sólisté. V červnu pak účinkovala Harmonie Šternberk na festivalu dechového hudby v lázních Poděbrady.

V říjnu v roce 2018 účinkovala Harmonie Šternberk spolu s čestným hostem Bárou Basikovou na koncertě k výročí 100 let české státnosti. V prosinci téhož roku proběhl tradiční Galakonzert. Kmochův Kolín konaný 8. až 10. června 2018 představoval pro orchestr koncertantní zájezd při kterém hrál orchestr sólový koncert, jako součást Monstrkoncertu ale také jako čestný host hrající „Nocturno“ v chrámě sv. Bartoloměje.

V roce 2019 slavil orchestr 20 let vzniku při již tradičním Galakonzertě (v dosavadní podobě) s pozvanými hosty a bývalými členy orchestru. V létě roku 2019 se Harmonie Šternberk také účastnila 15. ročníku mezinárodního festivalu Saxoniade ve městě Hohenstein-Ernstthal v Německu.³

1.2. Dirigent Petr Ciba

1. Co nebo kdo Vás přivedl k hudbě?

„Úplně prapůvodně mě k hudbě přivedli rodiče, asi tak jako každého v tomto věku. Začínalo to tak, že se rodiče rozhodli, že by syn měl hrát na akordeon, takže mě přivedli do, tehdy ještě, Lidové školy umění, kde jsem nafasoval akordeon. Dva roky jsem pak hrál na akordeon, načež jsem jednoho krásného dne přišel do hodiny akordeonu, kde mě paní učitelka vzala na druhou budovu školy, do třídy dechových nástrojů, tam mi pan učitel strčil do rukou lesní roh, briskně vysvětlil, jak bych na něj měl vyloudit tón a já jsem vyloudil. Od učitele jsem dostal pochvalu a defacto od tohoto dne jsem se začal učit na lesní roh. Na akordeon jsem ještě další dva roky hrál, poté jsem ho ale pustil k vodě a zůstal mi jen ten lesní roh.“

2. V roce 1999 jste se stal ředitelem základní umělecké školy ve Šternberku. Co Vás inspirovalo k tomu stát se zároveň i dirigentem dechového orchestru v ZUŠ? A proč jste se rozhodl tak radikálně změnit repertoár orchestru?

„Já jsem v roce 1992 začal ve Šternberku, jako ve svém rodném městě, učit na Základní umělecké škole a tehdejší ředitel vedl dechový orchestr, který fungoval pod Základní uměleckou školou. Jako učitel a hráč na lesní roh jsem se tedy účastnil každé zkoušky tohoto orchestru. Po

³ Archiv ZUŠ Šternberk

7 letech, v roce 1999, byl tehdejší ředitel odvolán z funkce a mě se tehdy podařilo vyhrát konkurz na ředitele, s tím že jsem zároveň převzal i tento dechový orchestr. K dirigování mě to tak nějak táhlo i dříve, byl jsem členem i různých komorních souborů ve kterých jsem dělal vedoucího, a to mě moc bavilo, no a k tomu dirigování jsem si našel svou cestu velice snadno, takže se to nějakým způsobem nabízelo ten orchestr převzít. Možná právě díky těm sedmi letům, kdy jsem působil jako člen tohoto orchestru, a také samozřejmě kvůli dalším zkušenostem které jsem za ta léta získal, jsem měl mnoho podnětů pro to, orchestr a jeho repertoár pozvednout na vyšší úroveň, což se mi naštěstí povedlo a daří dodnes.“

3. Spolupracujete kromě Harmonie Šternberk i s nějakými jinými orchestry?

„Tak na prvním místě, hned po Harmonii je dechový orchestr Haná Uničov, kde jsem vlastně stálým dirigentem a který vedu už asi 12 let. A dále to jsou takové ty příležitostné orchestry, jako třeba při tradiční Vánoční Rybově Mši, kterou každoročně diriguji, což je tedy komorní orchestr se sborem. A dále to jsou orchestry, se kterými spolupracuji jako hostující dirigent, to je třeba orchestr ze Zábřehu nebo třeba orchestr z německého Gersthofen. Potom je to spolupráce, která souvisí s činností Svazu dechových orchestrů české republiky, kde děláme takové semináře pro dirigenty, kde právě často působím jako lektor, kde ukazuji dirigentům, jak pracovat s orchestrem ať už co se týče individuálního přístupu k nástrojům nebo co se týče zvuku celého tělesa. Dále také v rámci DVPP jsem někdy osloven o spolupráci jako lektor na některých školeních. A další věc, ta tedy souvisí s konkrétními festivaly, to mě teď zrovna napadá konkrétně Kmochův Kolín, kde se vlastně pravidelně účastníme i toho Monstrkoncertu, kde prakticky diriguji a organizuji asi 250-ti členný orchestr, to je vždy výzva. Ale musím říct, že za ty roky, co se v tom pohybuji, tak jsem skutečně měl možnost dirigovat mnoho těles a uskupení.“

4. Pomyslel jste někdy na to, že by mohl být orchestr tak úspěšný, jak o tom svědčí všechny jeho dosavadní úspěchy?

„Když jsem to začal dělat, tak jsem si vždycky bral vzor ne z těch, co to dělají stejně nebo podobně, já jsem se vždycky snažil si brát inspiraci v těch, kteří to dělají lépe. Pro mě byl vždy velkým vzorem orchestr z Krnova, kde jsem měl tu čest se seznámit a učit se od tehdejšího dirigenta dechového orchestru Krnov. Snažil jsem se v orchestru trochu změnit ten jejich pohled na ten orchestr, muzika byla tehdy úplně na vedlejší koleji, a to jsem se právě snažil změnit. Chtěl jsem, aby ta muzika byla cíl. Aby se ten orchestr postupně zlepšoval a hrál takový repertoár, se kterým bude schopný obstát i v nějaké větší konkurenci. Takže ano, ta ambice tam

byla od začátku a vlastně se to naplnilo hned po pár letech, kdy jsme vyhráli soutěž Concerto Bohemia, což byla velká pocta a pro mě i takový důkaz toho, že jdeme tím správným směrem do té absolutní špičky té dechové symfonické hudby v České republice.“

5. Jaký je aktuální věkový průměr hráčů?

„Vzhledem k tomu, že se Harmonie Šternberk řadí mezi studentské dechové orchestry, tak je ten věkový průměr momentálně kolem 23 let. Žáci naší školy obvykle do orchestru přichází už ve věku kolem 13 let kdy se postupně začínou zařazovat do toho kolektivu a učit se té orchestrální hře. Máme ve svých řadách samozřejmě i studenty středních a vysokých škol z okolí a také bývalé žáky školy, kteří už se mezi studenty zcela nezařazují.“

6. Co pokládáte za největší úspěch, kterého orchestr pod Vaším vedením dosáhl?

„To se dá rozdělit do několika kategorií, a to na zahraniční soutěže, zahraniční zájezdy a akce které se týkají ryze tuzemských záležitostí. Takže, kdybychom se podívali do těch zahraničních soutěží, tak určitě největší úspěch je zisk zlatého pásma s vyznamenáním na světové soutěži (WMC) v Kerkrade v roce 2013, přičemž jsme tam byli ještě v letech 2009 a 2017, kdy jsme ale získali stříbrné pásmo. Z tohoto pohledu byl pro nás ten rok 2013 výjimečný, také proto, že jsme touto výhrou byli zařazeni mezi absolutní špičku na světové úrovni. Co se týká té druhé kategorie, tedy zahraničních zájezdů, tak tam se zcela jistě řadí účast na hudebním festivalu mládeže v Japonsku, jinak několik účastí na festivalu v rakouském Schladmingu, nebo třeba dva zájezdy do Itálie a mnoho dalších. To jsou tedy tak v kostce ty zahraniční aktivity a co se týká těch tuzemských soutěží, tak to jsou úspěchy ze soutěží v Praze a v Ostravě, kde jsme několikrát získali zlatá pásma a různá vyznamenání. A to bych tak řekl že to jsou ty největší úspěchy Harmonie Šternberk.“

7. Byly ve Vaší kariéře dirigenta Harmonie Šternberk také momenty, při kterých jste měl negativní pocity?

„Tak určitě ano, nic není pořád zcela růžové. Jsou to třeba momenty, kdy dojde k nějakému problému ať už zaviněného tak nějak zevnitř, to mě zrovna napadá, když se třeba někomu nepovede nějaké sólo, nebo se na soutěž vybere neadekvátní repertoár. Ale jsou to hlavně ty momenty, které spíš přicházejí z venku, ty momenty, při kterých ani já nejsem zcela schopný tomu orchestru vysvětlit co se proč stalo. Na příklad na světové soutěži v Kerkrade v roce 2017, kdy jsme získali stříbrné pásmo nikdo z účastníků nechápal podle čeho porota hodnotila. V těchto momentech já bohužel, i když jsem z toho sám zdrcen a sám to nechápu, musím ten

orchestr povzbudit a držet nad vodou. Největší problém, který já vidím v této práci, je určitě nedostatek hráčů, ať už hovoříme v obecné rovině nebo v rovině toho, že se na zkoušku nedostaví tolik lidí, kolik bych si přál, aby ta práce s tím zvukem byla dostačující. Ale jinak, negativní pocity se také pojí s dalšími mnoha věcmi, jsem však rád za to, že je těchto negativních pocitů mnohem méně než těch pozitivních. “

8. Který orchestr je největšího konkurenta Harmonie Šternberk?

„Největší konkurent už asi od roku 2009, bych si troufal říct, je Májovák Karviná. Tam v tom roce 2009 se začala jaksi postupně utvářet tato rivalita, která platí do dneška. “

9. Jak ovlivnila světová pandemie Covid-19 chod orchestru? Myslíte si, že se hráči do orchestru vrátí, až bude možné se scházet?

„Důsledek pandemie a zavření škol pro nás znamenalo absolutní eliminaci v činnosti orchestru, tím pádem jsme nezkoušeli od března roku 2020 až prakticky do podzimu 2021. Byly jisté výjimky, kdy jsme se mohli sejít párkrát na zkoušce na podzim a teď v červnu 2021, ale de facto jsme se rok a půl nemohli scházet a hrát spolu. Veškeré kulturní akce, včetně koncertů, soutěží a festivalů byly pozastaveny. Musím ale podotknout, že když jsme měli zkoušku ať už to bylo na podzim nebo nyní v červnu, tak ten orchestr hrál velice dobře, měl jsem snad i pocit, že taková pauza vůbec neproběhla, když jsem orchestr slyšel hrát. Měl jsem velké obavy z toho, že někteří hráči třeba přestanou hrát, ale vypadá to, že se všichni vrátí a s radostí jim blízkou zase plynule najedou do té úrovně na které byli dříve, a to mě nesmírně těší. “

10. Co podle Vás motivuje hráče v orchestru k tomu být jeho členy? Má příchod do orchestru pro mladší členy podle Vás nějaký přínos?

„Osobně mi přijde, že ta hra v tom orchestru je pro toho žáka té školy spíše taková odměna, je to právě to místo, kam přijdou, když už ten nástroj nějakým způsobem ovládají. Ten orchestr vlastně i některé ty hráče vůbec motivuje k tomu cvičit a na ten nástroj se dále zlepšovat a učit se novým věcem. Určitě si myslím, že kromě toho uměleckého rozvoje, který v každém tom hráči nastane, je to i taková nějaká sociální skupina, kde mají kamarády a známé a kam chodí si zahrát pro radost a pracovat na sobě v kolektivu, který je jim příjemný. “

11. Jaká bude budoucnost Harmonie Šternberk podle Petra Ciby?

„Já se na to, v průběhu posledních let začínám dívat už trochu jinak, hlavně z důvodu toho že mi přibývají roky a já se na to snažím dívat rozumně. Víím, že by bylo hrozně těžké najít někoho místo sebe, kdo by tomu orchestru dal tolik, co potřebuje a kdo by to nebral jen jako nějakou

práci. Harmonie Šternberk totiž není jen orchestr kam si hráči přijdou jednou za týden zahrát z povinnosti, ale kam skutečně chodí i za přáteli, za tou partou lidí, se kterou vytváří něco neobyčejného, a to je věc, kterou si přeji, aby si ten orchestr udržel co nejdéle. V každém případě bych si moc přál, aby to vydrželo, samozřejmě i se mnou, na této úrovni a kvalitě s tím nadšením a s tou atmosférou která panuje co nejdéle.“

2. Nástrojové obsazení orchestru

2.1. Dechové nástroje dřevěné

Dechové nástroje dřevěné získaly svůj název díky materiálu, ze kterého se tyto nástroje původně vyráběly, tedy ze dřeva. V dnešní době se některé z uvedených nástrojů již ze dřeva nevyrábějí, do této skupiny se však řadí nadále.

2.1.1. Příčná flétna

Příčná flétna jakožto hranový aerofon s hmatovými otvory byl v Evropě známý od 11. století, avšak flétna jako hudební nástroj existovala již od prehistorických dob. Od 17. století začala být příčná flétna velmi podobná té, kterou známe dnes, a to s klapkami. Böhmův celoklapkový systém, který se definitivně v symfonickém orchestru ustálil v 19. století, přináší flétnám spoustu výhod, jako třeba ladění in C, přefukování do oktávy a do duodecimy s velkým tónovým rozsahem.

V dechovém symfonickém orchestru Harmonie Šternberk je obvykle 5 příčných fléten, přičemž první flétna často hrává na pikolu, okarínu, zobcovou flétnu či jiné druhy fléten, které jsou v partituře zapsány. Příčné flétny mají na podiu místo po pravé ruce dirigenta, nejbližší u diváků.

2.1.2. Klarinet

Klarinet je transformací či zlepšením svého předchůdce, tzv. chalumeau. Chalumeau byl dvojlátkový dřevěný dechový nástroj. Ve 30. letech 18. století přebírá tento nástroj název, pod kterým ho známe dnes, tedy „klarinet“. Roku 1839 zavedl Louis-Auguste Buffet na klarinetu klíčový mechanismus. Později, v roce 1867 se zavedl Boehmův systém, který umožňuje klarinetům hrát ve všech tóninách. Boehmův systém je v dnešní době využíván po celém světě. Klarinetů existuje mnoho druhů, rozděleny jsou podle rozsahu; pikolový klarinet,

sopraninový klarinet, sopránový klarinet, altový klarinet, bass klarinet a contrabasový klarinet.

4

V orchestru Harmonie Šternberk jsou nejvíce zastoupeny klarinety Sopránové, neboli B klarinety. Klarinetisté jsou rozděleni dle notových partů, avšak obvykle bývá první, druhý i třetí klarinet párován či ztrojen. V orchestru se také nachází jeden hráč na bassklarinet. Klarinety jakožto nejpočetnější nástrojová skupina v orchestru zabírají na podiu téměř celé levé křídlo a basklarinety sedí většinou uprostřed podia ve druhé řadě naproti dirigentovi.

2.1.3. Hoboj

Hoboj se vyvinul z nástroje zvaného šalmaj v 17. století. Hoboj byl nejspíše vyvinut a poprvé použit Jeanem Hotteterrem a Michaelem Philidorem roku 1657 na Francouzském dvoře. V Anglii byl hoboj znám jako „haut bois“, „hoboy“ nebo „French hoboy“, z čehož později vznikl dnešní název hoboj. V průběhu 19. století se hoboje nadále rozvíjely, rozdělily se však do dvou typů, a to na francouzské a německé. V dnešní době se více používají hoboje francouzského typu. Hoboje jsou, stejně jako klarinety, v několika velikostních a rozsahových variantách, přičemž nejhojněji používané jsou orchestrální hoboje s laděním in C.⁵

Hoboje jsou obvykle v dechovém orchestru Harmonie Šternberk zastoupeny dvěma hráči. Dle požadavků konkrétní skladby se někdy využívá také anglický roh či hoboj d' amor. Hráči na hoboj mají své místo na pódiu přímo před dirigentem v čele orchestru.

2.1.4. Saxofon

Saxofon je jednoplátkový do oktávy přefukovaný nástroj, který je vyráběn v několika velikostech. Vznik saxofonu je nejvíce spojován se jménem Adolpha Saxe, který roku 1840 v Paříži saxofon sestrojil. Adolph Sax vytvořil celkem patnáct druhů saxofonu – od sopraninového až po subkontrabasový, přičemž v dnešní době se používají hlavně čtyři

⁴ MARCUSE, Sibyl. *Musical instruments: a comprehensive dictionary*. London: Country Life Limited, 1966, xiv. Str.106-108

⁵ MARCUSE, Sibyl. *Musical instruments: a comprehensive dictionary*. London: Country Life Limited, 1966, xiv. Str.371-372

velikosti saxofonů, a to sopránový, altový, tenorový a barytonový, nejčastěji v ladění in Es nebo in B. ⁶

V dechovém orchestru Harmonie Šternberk jsou stabilně čtyři saxofony, avšak momentálně je v orchestru saxofonů sedm: čtyři altové, dva tenorové a jeden barytonový saxofon. Saxofony obvykle sedí na pravé straně pódia blízko dirigenta, nejčastěji hned ve druhé řadě za příčnými flétnami.

2.1.5. Fagot

Fagot, který je stejně jako hoboj řazen mezi dvojlátkové dřevěné aerofony s laděním v C. Party pro fagot jsou v partituře psány v basovém či tenorovém klíči. Fagot má typickou lomenou trubici, na které se nasazuje takzvané „eso“, na něž se nasazuje dvojlátek, který si zpravidla sami fagotisté vyrábějí. ⁷

V dechovém symfonickém orchestru Harmonie Šternberk jsou stabilně dva fagoty a jejich umístění na podiu je za hoboji, tudíž naproti dirigentovi ve druhé řadě.

2.2. Dechové nástroje žesťové

Nástroje dechové žesťové získaly svůj název díky materiálu, ze kterého jsou vyráběny, tedy z mosazného plechu. Na žesťovém nástroji je nasazen nátrubek, jenž hráč používá přiložením rtů a pomocí nátisku je schopen rozeznít celý nástroj.

2.2.1. Lesní roh

Lesní roh se vyvinul v 17. století z rohu loveckého, a později byl vyvinut jako typ trubko-rohový, tedy jakýsi přechod mezi těmito dvěma skupinami. Lesní roh, nazývaný někdy též horna, má velký počet přirozených tónů. Dnešní vzhled lesních rohů připomíná tvar

⁶ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. [1. vyd.], Praha: TOGGA, 2002. str. 691-692.

⁷ JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983. str. 178.

kruhového charakteru s rozšířením na konci. Na začátku 19. století byly přidány ventily a ladění se ustálilo in F s širokým tónovým rozsahem.^{8, 9}

V Harmonii Šternberk se ustálil počet pěti hráčů na lesní roh, přičemž jsou party rovnoměrně rozděleny do několika hlasů. Lesní rohy mají své místo na pódiu obvykle po levé straně dirigenta zhruba uprostřed pódia.

2.2.2. Trubka

Dalším nástrojem ze skupiny nástrojů dechových žesťových je trubka, která se také dá označit jako nátrubkový aerofon. Až do 19. století využívala trubka pouze přirozených tónů, proto také byla tvaru delšího, ne tolik stočeného. Tento předchůdce dnešní trubky se nazýval clarino a nejvíce se používal ke hře vyšších poloh. Je známo několik druhů trubek, mezi ty nejznámější můžeme zařadit třeba trubky bachovky, aidovky, fanfárové trubky, trubky piccolo, cornety nebo třeba křídlovku, která je ve skladbách pro dechové symfonické orchestry hojně používána.^{10, 11}

Co se týče nástrojového obsazení rodiny trubek a jejích druhů, v Harmonii Šternberk se nejčastěji vyskytuje pět hráčů na trubku, přičemž tři z těchto hráčů také často hrají na křídlovku. Jiný druh než trubka a křídlovka se nepoužívá. Hráči na trubky sedí obvykle v poslední řadě vlevo od dirigenta před tubami a bicími nástroji.

2.2.3. Pozoun

Pozoun je, stejně jako trubka, považován za nátrubkový aerofon S trubkou má větší podobnost než jen materiálovou, pozoun totiž vznikl z trubky zhruba v 15. století přidáním charakteristického snižce, který je s tímto nástrojem neodmyslitelně spojen. I přes jistou rozmanitost rodiny tohoto nástroje se v dnešní době nejčastěji využívá pozoun tenorový, který má rozsah, trombony však mohou díky takzvané kvartové klapce zahrát ještě o kvartu níže.

⁸ JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983. str.368

⁹ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. Praha: František Novák, 1945, str.140-143

¹⁰ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. Praha: František Novák, 1945. str. 148-149

¹¹ JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983. str.666-667

Druhým nejvíce používaným typem je basový trombon s rozsahem, který se však v Harmonii Šternberk nenachází. Pozoun má typickou zlatou metalickou barvu, jako většina žesťových nástrojů. Nátrubek je nasazen kousek nad snížcem, kterým hráč určuje výšku tónu, přičemž tón vychází z rozšířené části na konci nástroje.¹²

Harmonie Šternberk má v orchestru stabilně čtyři hráče na pozoun tenorový, tudíž v C a jejich notace se zapisuje v basovém klíči. Hráči sedí vpravo od dirigenta vedle trubek a před nástroji bicími.

2.2.4. Baskřídllovka

Mezi baskřídllovkami se rozlišují dva druhy, a to tenor a baryton. Tyto dva nástroje, byť jsou si vzhledově velice podobné, mají mezi sebou jisté rozdíly. Baskřídllovka získala svůj název od nástroje křídllovka – zní totiž o oktávu níže než křídllovka, je však poněkud větší a tvarem se podobá spíše tubě než křídllovce. Baskřídllovka má čtyři klapky. Tenorová baskřídllovka, nazývaná také jako tenorový roh, se notuje v houslovém klíči. Přestože mají s barytonovou baskřídllovkou stejný rozsah, hraje tenorová častěji ve vyšších polohách než barytonová. Barytonová baskřídllovka nazývána též baryton má notaci zapisovanou v basovém klíči.¹³

V Harmonii Šternberk mají hráči rozdělené party na tenor a baryton. Hráči jsou v orchestru stabilně tři až čtyři a sedí po dirigentově pravé ruce v zadní části orchestru, před pozouny.

2.2.5. Tuba

Tuba jako jeden z nejhloběji položených nástrojů vůbec má takzvaný tubový tvar, do písmene U, a kvůli jeho váze se na nej téměř vždy hraje v sedě. Tuba byla sestrojena v polovině 19. století a její sestrojení podnítilo stavbu dalších nástrojů podobných vzhledem i zvukem.

¹² JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983. str.513

¹³ JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983. str.175

Tuby jsou laděny v B a notace je zapisována do basového klíče. Nejčastějším typem je tuba kontrabasová.¹⁴

Tuby mají místo zcela vzadu v orchestru po levé ruce dirigenta před tympány a nástroji bicími. Stabilně hrají v Harmonii Šternberk tři hráči na tubu, přičemž někdy, vyžaduje-li to daná skladba, hrají na tubu hráči čtyři.

¹⁴ JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983. str.668

2.3 Nástroje bicí

Nástrojů bicího charakteru se v dechovém symfonickém orchestru nachází mnoho, a proto jsou v této práci uvedeny jen ty nejobvyklejší a nejužívanější. Bicí nástroje bývají zpravidla rozdělovány na idiofony a membranofony. Zde však bylo zvoleno dělení na nástroje rytmické a nástroje melodické, a to z toho důvodu, že hráči v dechovém orchestru Harmonie Šternberk jsou rozděleni na hráče, kteří ovládají nástroje melodické a na hráče, kteří jsou zdatnější spíše ve hře na nástroje bez dané intonace, tedy nástrojů rytmického charakteru.

Nástroje bicí jsou všechny umístěny na konci podia, tedy nejdále od dirigenta a jsou obvykle rozmístěny následovně: tympány se nachází vlevo, nástroje rytmické jsou umístěné zhruba uprostřed a ostatní nástroje melodické jsou obvykle spíše vpravo.

2.3.1. Bicí nástroje rytmické

2.3.1.1. Velký buben

Velký buben jako zástupce dvoublánových membranofonů se v symfonických dechových orchestrech používá velmi často. V angličtině je nazýván jako *bass-drum*, v němčině jako *Große Trommel* a v italštině je znám pod pojmem *Gran Cassa*. Na středně vysoký lub vyrobený ze dřeva nebo z mosazi jsou nasunuty obruče, které napínají dvě kůže pomocí osmi až dvanácti šroubů. Průměr velkého bubnu se liší dle jeho použití, v symfonickém orchestru má zpravidla sedmdesát až devadesát centimetrů. Buben je postaven ve svislé poloze na speciálním stojanu a hraje se na něj pomocí charakteristické paličky se silným držadlem a kulatou hlavicí potaženou plstí.¹⁵

2.3.1.2. Talíře

Talíře neboli činely mohou být v partituře zapsány několika různými pojmy, například *cymbals* (anglicky), nebo také *Becken* (německy). Činel se řadí mezi deskové kovové idiofony

¹⁵ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968, str.410

kruhového tvaru s nápadným vyklenutím uprostřed, přičemž uprostřed tohoto vyklenutí je provléknuta kožená smyčka, kterou se činely drží. Činely jsou zpravidla v symfonickém orchestru užívány dvěma způsoby. Při prvním způsobu se drží v obou rukách dva činely současně za kožené poutko a zvuk se vytváří bitím těchto dvou nástrojů do sebe; v partituře se obvykle tento způsob hry označuje jako a2. Druhým způsobem hry je hra na činel zavěšený neboli činel solo, který je obvykle zavěšen na speciálním stojanu a hráč tvoří tón vířením dvěma měkkými paličkami na okraj činelu.¹⁶

2.3.1.3. Malý buben

Malý buben je nejčastěji v partituře zaznamenáván anglicky jako *snare drum*, nebo německy jako *Kleine Trommel*. Buben je jeden z nejstarších nástrojů vůbec, avšak malý buben svou podobu získal až v 19. století. Malý buben má buď kovový, anebo dřevěný lub, na kterém je obručemi z obou stran připnuta kůže oslí nebo kůže z umělé hmoty. Obruče připínající kůži na lub jsou vyšší než lub samotný, této části nástroje se říká ráfek. V kovových obručích jsou šrouby, pomocí kterých se kůže utahuje a zároveň ladí pomocí speciálního klíče. Na spodní kůži neboli bláně se obvykle nachází strunový potah, který lze pomocí pákového systému od kůže jednoduše oddálit. Malé bubny se mohou lišit výškou lubu, šířka však bývá obdobná. Na nástroj se standardně hraje tvrdými dřevěnými paličkami s malou polokulovitou hlavicí.¹⁷

2.3.1.4. Tamburina

Tamburina je dalším z velmi často používaných nástrojů v symfonických dechových orchestrech. Hráč na perkuse, který tento nástroj ovládá se v partituře orientuje podle názvu anglického – *tambourine*, anebo dle názvu německého – *das Tamburin*. Tamburina má typický chřestivý zvuk, který je vytvářen spojením membranofonu, bubínku a idiofonu, malých činelů. Membrána je natažená na dřevěném rámu a je napevno přitlučena hřebíky. Po stranách rámu jsou vyřezány otvory, ve kterých je několik párů malých činelů. Na tamburinu se nehraje paličkami, nýbrž se nástroj drží v ruce a může se na něj hrát třemi nejčastějšími způsoby. Prvním způsobem hry je hra údery prstů na kůži nebo na obruč, přičemž hráč tamburinu drží

¹⁶ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968, str.360-362

¹⁷ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968, str.401-402

v druhé ruce. Druhý způsob hry na tento nástroj je třesení celého nástroje, hráč opět nástroj drží v ruce. Třetím ze způsobů je drhnutí nakalafunovanými prsty po bláně, přičemž hráč vytváří velice rychlé víření malých činelů. Na tamburinu se samozřejmě může hrát i jinými experimentálními způsoby, kdy se na příklad nástroj položí na nástroj jiný a vytváří se zajímavý zvuk; nejčastější způsoby jsou však tři výše uvedené.¹⁸

2.3.1.5. Triangl

Triangl je v partituře snadno rozpoznatelný, jelikož je i ve světových jazycích pojmenován velice podobně – anglicky jako *triangle*, německy jako *Triangel*. Tento nástroj se v orchestrální praxi začíná postupně používat od 18. století. Triangl je vytvořen ohnutím ocelové tyčky do tvaru rovnostranného trojúhelníku, přičemž se jeden roh ponechá otevřený a tyto konce bývají nepatrně zahnuté směrem ven. Triangl se vyrábí v několika velikostech, standardně od 15 do 35 centimetrů. Na nástroj se hraje pomocí kovové tyčinky, která je obvykle v dominantní ruce hráče, přičemž v ruce submisivní se drží triangl, který je volně zavěšen na struně. Díky velkému dozvuku a rytmické nepravidelnosti se nejčastěji na triangl hrají individuální údery, nebo se na něj víří.¹⁹

2.3.2. Bicí nástroje melodické

2.3.2.1. Tympány

Tympány představují jeden z velice významných článků orchestru. Řadí se mezi membranofony se schopností měnné intonace pomocí pedálu. V partituře se tympány zapisují německy jako *Pauken*, anglicky jako *kettle drums* či italsky jako *timpani*; v symfonické tvorbě pro dechové orchestry se však nejčastěji využívá označení německé. Tympány mají svou notaci v basovém klíči, přičemž se tato notace rozděluje mezi několik tympánů. Tympány vypadají jako kotle šálkovitého tvaru o výšce 80 cm. Kotle jsou vytepány ze slabého měděného nebo mosazného plechu, v jejímž dně je otvor, který vyrovnává tlak uvnitř s okolním vzduchem. Na

¹⁸ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968, str.416

¹⁹ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968, str.345

vrchu kotle se nachází blána z telecí nebo oslí kůže, blána může být také z umělé hmoty. Blána je na okraji kotlů obepnuta kovovou obručí, ve které se nachází doladovací a napínací šrouby. Intonace tympanů se mění pomocí systému pák, který je ovládaný pomocí nohou hráče. Tyto pedály hráč při hře stlačuje nebo uvolňuje a tím mění intonaci kotle. Pro hru v orchestru se zpravidla používají čtyři tympany různého rozsahu. Paličky, kterými se na tympany hraje jsou různé a hráč si vybírá paličky na základě tíhy a tvrdosti, přičemž zvolená palička a její úder má velký vliv na charakter zvuku. O charakteru zvuku také rozhoduje místo úderu na tympán. Paličky jsou zpravidla složeny ze stonku vyrobeného ze speciálního rákosu, na němž je upevněna dřevěná nebo korková hlavice, která je potažená plstí nebo flanelem. Paličky mohou být i zcela nepotažené a váha každého páru je odlišná.²⁰

2.3.2.2. Trubicové Zvony

Trubicové zvony mají trubicový tvar a nahrazují v orchestru zvony. V partituře jsou trubicové zvony psány buď německy jako *Glocken*, anglicky jako *bells* či *turbular bells*. Zvony jsou kovové trubky o průměru pěti centimetrů různé délky, kde délka konkrétní trubky ovlivňuje výšku tónu, která se nedá měnit. Trubky jsou obvykle chromatické v rozsahu duodecimy s tím, že půl tóny jsou zasazeny více vzadu než tóny celé. Trubky jsou všechny zavěšené na struně v pevné konstrukci s kolečkem a pedálem, trubka je nahoře pověšená v konstrukci a spodní částí je do konstrukce zasazená. Pod trubkami se na konstrukci nachází pedál, který tlumí nebo uvolňuje vytvářený zvuk. Noty jsou obvykle notovány v basovém klíči. Na trubicové zvony se hraje dřevěnou nebo pogumovanou paličkou soudkovitého tvaru, která je pro svůj vzhled nazývána kladivo. Hráč nástroj rozezní úderem na vrchní okraj konkrétní trubice a rozeznění současně ovládá stlačením pedálu.²¹

2.3.2.3. Marimbafon

Původní název tohoto nástroje je marimba, který však odkazuje k nástroji primitivnějšímu, svépomocí vyrobenému nástroji z Jižní Ameriky. Moderní nástroj, který se dnes využívá jak v orchestru, tak sólově, nese oficiální název marimbafon, mezi

²⁰ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968, str.418

²¹ ŠPRUNK, Petr, ŠPRUNK, Jaroslav. *Bicí nástroje, všeobecný popis, notace, technika hry*. Praha: Editio Supraphon. 1990. str. 2.

profesionálními hráči v oboru se však prakticky stále užívá zkrácený název *marimba*. V partituře může být označen německým *Marimba*, anglickým *xylorimba*, nebo italským *marimbafono*. Notace pro marimbu je zapsána v houslovém klíči.²² Marimbafon je nástroj, který je složený z kovové konstrukce na kolečkách, do jejíž vrchní části se do konstrukce zasadí, nebo spíše položí skupina dřevěných kamenů, vypadajících jako dřevěné destičky, které jsou po krajích tlusté zhruba dva centimetry a směrem doprostřed se zužují. Dřevěné kameny jsou obvykle navlečeny na pevném provázku. Pod dřevěnými destičkami se nachází kovové rezonátory, jejichž délka se mění podle výšky konkrétního tónu. Rezonátory jsou uvnitř duté. Na marimbafon se zpravidla hraje čtyřmi měkkými paličkami, které jsou obvykle z ratanového dřeva. Hlavice je bavlnou omotaná a pevně zašitá.²³

2.3.2.4. Xylofon

Xylofon může být v partituře pojmenován anglicky jako *xylophone*, německy jako *Xylophon* nebo italsky jako *xilofono*. Podstatnou částí nástroje jsou dřevěné kameny, které jsou nejčastěji ze dřeva palisandrového nebo javorového. Tyto dřevěné kameny jsou navlečeny na šňůře z bavlny a jsou ve dvou řadách nasazeny na kovovou konstrukci s kolečky. Pod dřevěnými kameny se nachází kovové rezonátory, které jsou ale mnohem kratší než marimbafonové rezonátory. Xylofon má poměrně menší rozsah než marimbafon a zní také o oktávu výš, notace nástroje je psána v klíči houslovém. Na xylofon se hraje dvěma paličkami, paličky jsou tvrdé, často plastové, dřevěné či skleněné. Pokud však hráč potřebuje docílit jemnějšího zvuku, dá se na xylofon hrát i paličkami, které jsou měkčí.²⁴

2.3.2.5. Zvonkohra

Zvonkohra je nejčastěji v partituře pojmenována německy jako *Glockenspiel*, toto pojmenování je používáno i v anglickém jazyce, italské pojmenování pro zvonkohru je *campanelli*; zkratka *camp.* se často neuvádí z důvodu snadné záměny s trubicovými zvony.

²² RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968.

²³ ŠPRUNK, Petr, ŠPRUNK, Jaroslav. *Bicí nástroje, všeobecný popis, notace, technika hry*. Praha: Editio Supraphon, 1990

²⁴ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968.

Zvonkohra je zasazena do dřevěného boxu, který je postaven na stojanu. Uvnitř boxu jsou vystouplé čtyři řady sloupků, na kterých jsou posazeny kovové destičky ve dvou řadách. Destičky jsou propojeny provázkem a jdou chromaticky po sobě ve dvou řadách. Rozsah, kterým zvonkohra dominuje je přes dvě a půl oktávy. Zvonkohra má notaci psanou v houslovém klíči. Na nástroj se hraje paličkami s velmi tvrdou hlavicí, obvykle kovovou nebo plastovou, a hraje se dvěma paličkami.²⁵

2.3.2.6. Vibrafon

Vibrafon, italsky *vibrafono*, německy *Vibraphon* a anglicky *vibraphone* je nástroj idiofonní. Je umístěn v konstrukci, na jejíž vrchní části se nacházejí polodlouhé plátky z kovové slitiny. V plátcích jsou provlečeny bavlněné šňůry, které drží pohromadě dvě řady tónů a jsou připevněny ke konstrukci. Pod kovovými plátky se nachází kovové rezonátory, které jsou dole trvale uzavřeny pevnými víčky a nahoře se uvnitř každého rezonátoru nachází otočné víčko. Otočná víčka jsou spojena, v nástroji se tedy nachází dvě řady. Elektromotor, který je umístěn na boku nástroje, otáčí oběma řadami otočných víček. Hráč může rychlosti otáčení ovlivňovat, a tím i měnit kvalitu a hustotu tónu. Ke konstrukci je také připevněn pedál, kterým hráč ukončuje tok tónů. Na vibrafon se hraje pomocí dvou až čtyř paliček, zpravidla měkčích. Vibrafon má notaci psanou v houslovém klíči.^{26, 27}

²⁵ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968.

²⁶ ŠPRUNK, Petr, ŠPRUNK, Jaroslav. *Bicí nástroje, všeobecný popis, notace, technika hry*. Praha: Editio Supraphon. 1990.

²⁷ RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968.

3. Repertoár orchestru

Dechový orchestr Harmonie Šternberk se od roku 1999 věnuje převážně hudbě psané pro symfonické dechové orchestry, v repertoáru orchestru se však nacházejí i transkripce skladeb z klasické tvorby pro symfonické orchestry v transkripci pro dechový orchestr symfonický. Nedílnou součástí repertoáru dechového symfonického orchestru Harmonie Šternberk je i hudba populární a filmová v transkripci pro dechový orchestr. V této kapitole jsou uvedena díla, která jsou nejčastěji hrána a jsou zařazena do stálého repertoáru orchestru. Harmonie Šternberk má svůj repertoár uložený v archivu a aktuální party mají hráči ve složkách, rozdělených podle nástrojů. Repertoár orchestru se každým rokem rozrůstá a obnovuje.

3.1. Symfonická dechová hudba

Tvorba pro symfonické dechové orchestry čerpá jak z děl světových, tak i tuzemských autorů. Tyto skladby jsou původně psány jako symfonická hudba pro klasický symfonický orchestr a jsou transkribovány pro orchestr dechový symfonický. Z českých skladatelů hudby pro dechové symfonické orchestry je nutné vyzdvihnout dvě jména, a to Pavla Staňka a Evžena Zámečnicka. Jmenovaní skladatelé během svého života zkomponovali mnoho skladeb pro dechové symfonické orchestry. Harmonie Šternberk má ve svém repertoáru skladby *Lašské Slunce* a *Musica Morava* od Evžena Zámečnicka a od Pavla Staňka skladby *O Radosti* a skladbu *Kolumbus*. Do repertoáru jsou začleněny také skladby českých skladatelů, například *Romance pro Křídlovku* Josefa Vejvody, nebo například oratorní skladba *Missa Brevis* od Jiřího Pavlici.

Mezi největší skladatelská jména světové symfonické dechové hudby 21.století se řadí Jacob de Haan, nizozemský současný autor, jehož skladby jsou často vybírány jako povinné skladby na soutěžích. Harmonie Šternberk má ve svém repertoáru dvě oratorní skladby Jacoba de Haana, a to *Missa Katharina* a *Missa Santa Cecilia*. Mezi další skladby Jacoba de Haana můžeme uvést například skladbu *Diogenes* nebo *Concerto D'Amore*. Johan de Meij je dalším nizozemským skladatelem obdobného formátu jako již zmíněný Jacob de Haan. Johan de Meij přispěl do světové literatury pro dechové symfonické orchestry díly jako *Sinfonietta No.1*, nebo třeba *Dutch Masters Suite*. Dalším žijícím autorem skládajícím pro dechové symfonické orchestry je Samuel R. Hazzo, jehož díla *In Flight*, *Arabesque* nebo *Southern Hymn* jsou často hranými skladbami v repertoáru dechového symfonického orchestru Harmonie Šternberk. John

Higgins a jeho *Celtic Ritual*, *Mazama* od Jay Chattaway, *Jericho* od Berta Appermonta, *Hannover Festival* Philipa Sparka, *Summer Dances* od Adama Gorba nebo také skladby od Stephena Melila jako *Once More Unto the Breach!*, *Godspeed*, nebo *In a Cause Called Glorious* se spolu s mnoha dalšími skladbami řadí do aktuálního repertoáru Harmonie Šternberk, která se tímto zaměřením začleňuje mezi symfonickou dechovou hudbu.²⁸

3.2. Transkripce pro dechový symfonický orchestr

Dechový symfonický orchestr Harmonie Šternberk do svého repertoáru řadí také skladby, které jsou v transkripci pro dechové symfonické orchestry a jejichž původ sahá do klasické tvorby pro symfonické orchestry. Jedním takovým příkladem mohou být *Slovanské tance* číslo 1 nebo číslo 8 od Antonína Dvořáka. Další, často hranou, transkripcí je *předehra k Figarově svatbě* od Wolfganga Amadea Mozarta, *Te Deum* Marca Antonia Charpentiera, Smetanova *Polka a Finále*, nebo také díla od Georga Friedricha Händela, jako například *Hallelujah Chorus*, *Lascia Ch'io pianga* nebo *Entry of The Queen of Sheeba* a mnoho dalších.²⁹

3.3. Populární a filmová hudba

Populární a filmová hudba je řazena do repertoáru dechového orchestru Harmonie Šternberk hlavně kvůli oblibě u posluchačů a hráčů. V repertoáru se nachází mnoho skladeb či písní ze světových muzikálů – pro příklad se může uvést *Somewhere, America* nebo *One Hand One Heart* od Leonarda Bernsteina. V repertoáru Harmonie Šternberk se objevují také skladby či písně a melodie z filmů, kupříkladu hudba z *Jurského Parku* od Johna Williamse, nebo *My Heart Will Go on* z filmu *Titanic*. Harmonie Šternberk má ve svém repertoáru také transkripce hudby populární, jako třeba cyklus *ABBA Gold*, kde Rob Sebregts zakomponoval několik písní od známé kapely Abba do jedné skladby. Jako další příklad populární hudby v transkripci pro dechový symfonický orchestr můžeme jmenovat *Coldplay on Stage* od Michaela Browna, *Heal the World* od Michaela Jacksona, nebo také směsici písní od Philla Collinse s názvem *Phil*

²⁸ Notový archiv Harmonie Šternberk, ZUŠ Šternberk

²⁹ Notový archiv Harmonie Šternberk, ZUŠ Šternberk

Collins Live v aranži Waltera Ratzka. Skladby tohoto populárního charakteru se často hrají na festivalech či koncertech, ne však na soutěžích.³⁰

³⁰ Notový archiv Harmonie Šternberk, ZUŠ Šternberk

4. Úspěchy orchestru (2001-2020)

V roce 2001 dosáhl orchestr svého prvního většího úspěchu, kdy na národní soutěži dechových orchestrů ZUŠ, pořádané jednou za tři roky, orchestr postoupil až do ústředního kola, kde získal 2. místo.

V roce 2002 se orchestr účastnil rozhlasové soutěže Concerto Bohemia, kde postoupil mezi finalisty a po natočení soutěžního snímku za pomoci Českého rozhlasu rozhodla porota o vítězství Harmonie Šternberk. Harmonii Šternberk bylo tehdy umožněno zahrát ve Španělském sále na Pražském hradě koncert, konající se 9. listopadu 2002, který byl živě vysílán Českým rozhlasem a Českou televizí.

V lednu roku 2003 získal orchestr zlaté pásmo na Mezinárodním soutěžním festivale dechových hudeb v Praze. V květnu a v červnu téhož roku byl orchestr dvakrát v zahraničí, v belgickém Neerpeltu na Mezinárodním festivale mládežnických orchestrů, kde získal 1. místo, dále pak na Mezinárodním soutěžním festivale dechových orchestrů v německém Aschaffenburgu, kde získal 2. místo. Posledním soutěžním úspěchem roku 2003 byla účast na Mezinárodní soutěži velkých dechových orchestrů, ze které si orchestr dovezl zlaté pásmo a také diplom za nejlepší provedení povinné skladby (Jaroslav Zeman, *Pozdrav z Jihu!*).

Ze začátku roku 2004 si orchestr přivezl zlaté pásmo z Mezinárodního festivalu dechových hudeb v Praze a spolu s tím i diplom za nejlepší provedení povinné skladby (Karel Bělohoubek, *Reminescence*). Na konci školního roku se pak orchestr vydal do německého města Thum, kde se účastní 14. ročníku setkání dechových orchestrů a kde zároveň proběhl 1. ročník soutěže dechových orchestrů. Šternberský orchestr zde získal nejlepší bodové ohodnocení ze všech českých dechových orchestrů a umístil se celkově na 2. místě.³¹

V lednu 2005 na Soutěžním festivalu dechových hudeb v Praze si orchestr odvezl ocenění v podobě zlatého pásma v kategorii vyšší třída. V květnu pak na mezinárodním hudebním festivale mládeže v belgickém městě Neerpelt obhájila Harmonie Šternberk 1. místo. V říjnu se orchestr zúčastnil mezinárodní soutěže velkých dechových orchestrů v Ostravě, kde získal zlaté pásmo s vyznamenáním a také cenu za nejlepší provedení povinné skladby (Vladimír Studnička, *Radostné mládí*).

³¹ Historie ORCHESTRU. *Hlavní strana, Historie orchestru*. [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.harmonie-sternberk.cz/index-php/historie-orchestru

Od roku 2007 se orchestr již na soutěžích představuje v nejvyšší soutěžní kategorii, v Praze na Mezinárodní soutěži dechových hudeb získává Harmonie Šternberk absolutní vítězství celé soutěže a stává se laureátem festivalu pro rok 2007. V říjnu se opět orchestr účastní Mezinárodní soutěže dechových orchestrů v Ostravě, na které získává, stejně jako v Praze, titul absolutního vítěze.

V roce 2009 se orchestr účastní Mezinárodní soutěže dechových hudeb v Praze a obhájí své úspěchy z roku 2007, tudíž se opět stává absolutním vítězem festivalu a laureátem pro rok 2009. Téhož roku je Harmonie Šternberk vybrána pro účast na světové soutěži dechových orchestrů, World Music Contest (WMC) v Nizozemí, ve městě Kerkrade. Harmonie Šternberk se na WMC v Kerkrade v roce 2009 umístila ve stříbrném pásmu.

Harmonie Šternberk se v roce 2011 zúčastnila dvou soutěží, a to Mezinárodního festivalu dechových hudeb v Praze a také Mezinárodní soutěže velkých dechových orchestrů v Italském městě Sinnai. Z obou těchto soutěží si orchestr dováží ohodnocení v podobě zlatého pásma.

Orchestr také participoval na Mezinárodním soutěžním festivale dechových hudeb v Praze roku 2012, na kterém získává zlaté pásmo.

V roce 2013 se orchestr účastnil Mezinárodní soutěže velkých dechových orchestrů v Ostravě a získal tam hodnocení v podobě zlatého pásma a titulu absolutního vítěze. V roce 2013 se Harmonie Šternberk opět vydala na světovou soutěž WMC do Nizozemského Kerkrade, kde získala od mezinárodní poroty hodnocení v podobě zlaté medaile s vyznamenáním.

Mezi další velké úspěchy orchestru se řadí i získání ceny za výjimečný počín v oblasti umění a hudby, která mu byla přidělena v dubnu roku 2014 za úspěšnou reprezentaci České republiky, Olomouckého kraje a města Šternberk v zahraničí.

V roce 2015 se Harmonie Šternberk účastnila Mezinárodní soutěže dechových orchestrů v Ostravě, kde opět získala ocenění v podobě zlatého pásma a absolutního vítězství v soutěži.

Orchestr se v únoru roku 2017 znovu vydává na Mezinárodní soutěž dechových hudeb do Prahy. V nejvyšší kategorii získává Harmonie Šternberk zlaté pásmo s vyznamenáním, ocenění za nejlepší provedení povinné skladby (Evžen Zámečník, *Musica Morava*), a také se

stává laureátem soutěže. V roce 2017 se také orchestr účastnil WMC v nizozemském Kerkrade, kde získal stříbrné pásmo.³²

V červnu roku 2019 se orchestr opět účastní Mezinárodní soutěže velkých dechových orchestrů v Ostravě, kde získává a opět obhájí vítězství v podobě zlatého pásma s vyznamenáním a absolutního vítězství celé soutěže.³³

V roce 2020 se Harmonie Šternberk opět zúčastnila Mezinárodního festivalu dechových hudeb Praha, kde získala zlaté pásmo s vyznamenáním.

³² OR-FEA-mezinárodní festival dechových hudeb Praha. *OR-FEA-mezinárodní festival dechových hudeb Praha*. [online] Copyright 2021. dostupné z: www.or-fea.cz/akce/mezinarodni-festival-dechovych-hudeb.php

³³ OR-FEA-mezinárodní festival dechových hudeb Praha. *OR-FEA-mezinárodní festival dechových hudeb Praha*. [online] Copyright 2021. dostupné z: www.or-fea.cz/akce/mezinarodni-festival-dechovych-hudeb.php

5. Další velké dechové symfonické orchestry na Moravě

Tato kapitola popisuje další velké dechové symfonické orchestry na Moravě, konkrétně jejich historii, repertoár a úspěchy.

5.1. Májovák Karviná

5.1.1. Historie

Májovák Karviná vznikl roku 1908 jako hornická kapela hrající při církevních svátcích a různých hornických slavnostech. Členů postupně přibývalo a seskupení se stávalo více známým.

Rok 1943 byl pro seskupení zásadní, poněvadž nastoupil Viktor Bystroň jako nový dirigent, který rozšiřoval repertoár, přiváděl další členy, a tím pozvedal uměleckou hodnotu kapely. Za dob Viktora Bystroně začala kapela svůj dosah podstatně rozšiřovat i mimo svůj region a začala se účastnit různých soutěží a festivalů.³⁴

Roku 1963 převzal Milan Bystroň po svém otci taktovku této kapely. Milan Bystroň, po vzoru svého otce, rozšiřoval obzory celému uskupení, přinášel do něj nové hudební nástroje jako hoboj, fagot a saxofon, čímž uskupení získalo zcela novou podobu. Právě Milan Bystroň a jeho působení dalo kapele roku 1965 vzniknout jejímu dnešnímu jménu, Májovák. V témže období vydává Májovák Karviná svou první gramofonovou desku a začíná působit v zahraničí i v tuzemsku na různých festivalech.

V roce 1982 přebírá na dobu asi deseti let dirigentský post Karel Bria. Májovák Karviná, pod taktovkou Karla Bria, jezdil do mnoha zemí, kde vystupoval na různých přehlídkách a účastnil se soutěží.

Další pokračovatel jména Bystroň, tentokrát Jiří Bystroň, přišel jako dirigent v roce 1998 a v roce 2006 k sobě přibral taktéž druhého dirigenta Vlastimila Blažka. V roce 2006 orchestr provedl turné na Sicílii.

³⁴HANÁKOVÁ, Jitka. Velké dechové orchestry na Moravě. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita v Brně, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc.Mgr. Vladimír Richter

Marek Prášil, student Janáčkovy konzervatoře v Ostravě, se přidal jako třetí dirigent orchestru v roce 2007. Orchester slavil 100 let od založení velkými oslavami a koncerty. Májovák Karviná se v dalších letech účastnil mnoha soutěží a festivalů.

Vlastimil Blažek a Marek Prášil postupně ukončili své působení v Májováku Karviná a na místo šéf dirigenta nastoupil Ondřej Packan, který se v průběhu dalších let s orchestrem zúčastnil mnoha přehlídek, soutěží a zájezdů. Ondřej Packan působí jako šéf dirigent orchestru až do dnešního dne a orchestr je stále velmi aktivní a úspěšný nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí.³⁵

5.1.2. Repertoár

Dechový symfonický orchestr Májovák Karviná se zabývá hudbou několika stylů, přičemž jeho hlavním zaměřením je hudba pro symfonické dechové orchestry. Objevují se zde tuzemští skladatelé a jejich skladby, mezi kterými můžeme jmenovat například Evžena Zámečnicka a jeho *Ozvěny tance*, nebo třeba skladatele Pavla Staňka, od něhož má orchestr ve svém repertoáru hned několik skladeb, je to na příklad *Česká taneční svita*. Orchester má v repertoáru i skladby od současných skladatelů pro dechové orchestry – skladbu *Dutch Masters Suite* od Johana de Meije nebo *Summer Dances* od skladatele Adama Gorba. Jeho repertoár také zahrnuje mnoho dalších skladeb pro dechové symfonické orchestry, pro příklad jsou to skladby od skladatelů jako je Samuel R. Hazo, Alfred Reed, James Barnes a mnoho dalších.

Orchester se také zabývá skladbami, které jsou v transkripci pro dechový symfonický orchestr, a i těchto skladeb má ve svém repertoáru mnoho. Mezi nejznámější a nejpopulárnější jistě patří *Carmina Burana* od Carla Orffa, Dvořákův *Slovanský tanec číslo 8, Hallelujah Chorus* od Georga Friedricha Händela a další.

Hudba filmová a hudba populární je dalším pilířem dechového symfonického orchestru Májovák Karviná. John Williams jako skladatel filmové hudby má velké zastoupení v repertoáru orchestru, hudba z filmu *Jurský Park* nebo *Zachraňte Vojína Ryana* jsou jen střípkem z Williamsových skladeb, které orchestr hrává. Jako další významná skladatelská

³⁵Orchester|Májovák. *Májovák Karviná* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.majovak.cz/orchestr.html

jména se v repertoáru objevují Hans Zimmer nebo také Ennio Morricone se svými dnes již notoricky známými melodiemi z filmů.³⁶

5.1.3. Úspěchy orchestru

První získané ocenění vůbec bylo 1. místo na Festivalu hornických hudeb v roce 1971, za kterým hned v roce 1972 následovalo 1. místo z Mezinárodní soutěže velkých dechových orchestrů ve francouzském Vichy. V Dalších letech se orchestr zúčastnil několika soutěží a soutěžních přehlídek v České republice.

Od roku 1989 a od získání zlatého pásma v nejvyšší koncertní kategorii a v pochodové kategorii na World Music Contest (WMC) v nizozemském Kerkrade začal orchestr navštěvovat zahraniční soutěže častěji. Roky 2004 a 2005 byly pro Májovák Karviná velice úspěšné – z polského Rybniku na soutěži Zlatá lyra si v obou letech orchestr odvezl zlaté pásmo.

Ostrava a Praha, ve kterých se pravidelně konají soutěže velkých dechových orchestrů, bývají pro Májovák Karviná obvykle také úspěšnými z pohledu umístění, často na nich orchestr získá hodnocení v podobě zlatého pásma.

Nedávným mezinárodním úspěchem bylo umístění ve zlatém pásmu na soutěži World Music Contest v nizozemském Kerkrade v roce 2017, kde zlaté pásmo získal Májovák Karviná v druhé divizi.³⁷

5.2. Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou

5.2.1. Historie

Dechový orchestr mladých ze Základní umělecké školy v Němčicích nad Hanou datuje svůj počátek od roku 1984, kdy pan učitel Karel Málek, který tehdy na škole vyučoval, orchestr založil. V roce 1984 orchestr navštěvovalo 35 žáků školy studujících hru na nějaký dechový nástroj. Díky neustálému vystupování orchestru začala dechová hudba a dechové nástroje

³⁶Repertoár|Májovák. *Májovák Karviná* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.majovak.cz/orchestr/repertoar.html

³⁷Orchestr|Májovák. *Májovák Karviná* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.majovak.cz/orchestr.html

v žácích probouzet stále větší zájem, a tak se orchestr nadále rozšiřoval a zvětšoval svůj počet i svůj repertoár.

První velký zahraniční zájezd se uskutečnil v roce 1993, kdy orchestr vystoupil v německém Bigenu na hudebním festivale. Tento festival byl pro orchestr poměrně důležitým zlomem, poněvadž poté byl pozván do několika německých měst. Orchestr cestoval jako doprovodná hudební složka pro folklorní taneční soubor, a tak navštívil Itálii, Chorvatsko a Švédsko.

V roce 2002, na začátku školního roku, nastala pro orchestr velká a podstatná změna, a to příchod nového dirigenta, Jindřicha Nováka, který přinesl do orchestru a celé jeho činnosti nové podněty. Spolu s příchodem nového dirigenta se zvýšil i počet nových členů, takže orchestr již čítal kolem šedesáti hráčů. Po příchodu nových členů a nových nástrojů získal orchestr velkou nástrojovou rozmanitost.

Od roku 2002 orchestr dále nabývá větší perspektivy, rozrůstá se koncertní repertoár a orchestr také začíná častěji vystupovat na festivalech a soutěžích jako samostatné těleso, a ne pouze jako doprovod folklorního souboru. Orchestr do dnešního dne aktivně spolupracuje s Pražskými mažoretkami, má však ve svém repertoáru hlavně skladby zaměřené pro velký dechový symfonický orchestr.³⁸

5.2.2. Repertoár

Repertoár dechového orchestru mladých ZUŠ Němčice nad Hanou je každý školní rok obohacen o nové skladby různých stylů. Sám dirigent projevuje tendenci ovládnout spolu s hráči velkou část repertoáru velkých dechových symfonických orchestrů.

Z hudby pro symfonické dechové orchestry má orchestr ve svém repertoáru mnoho známých jmen jak tuzemských, tak i zahraničních. Jacob de Haan jakožto skladatel pro symfonické dechové orchestry z Nizozemska se s několika jeho skladbami řadí do repertoáru

³⁸Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-O nás. *Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-vítejte* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.domnem.cz/index.php/o-nas

symfonické dechové hudby, a tím pádem i do repertoáru tohoto orchestru. Další významní skladatelé, jejichž díla se nacházejí v repertoáru orchestru jsou na příklad Thomas Doss nebo Otto M. Schwarz. Z českých skladatelů stojí za zmínku František Maňas, který se se svými *Slováckými tanci* řadí již několik let do repertoáru Dechového orchestru mladých Němčice nad Hanou.

Další hudební žánr, kterému se orchestr věnuje a stojí za zmínku jej připomenout, je hudba populární a hudba filmová v transkripci pro dechový symfonický orchestr. Mezi nejhranější skladby patří *ABBA Gold*, *Africa*, *Don't Cry for me Argentina*, *Heal the World*, *New York New York*, *The Final Countdown*, *West Side Story*, *Coldplay on Stage* a mnoho dalších.

Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou zařazuje do svého repertoáru, tak jako většina dechových symfonických orchestrů této velikosti, i skladby které jsou v transkripci pro dechový symfonický orchestr z původní verze pro symfonický orchestr. Jedny z nejoblíbenějších skladeb v transkripci pro dechový orchestr jsou zajisté *Slovanské tance* Antonína Dvořáka, nebo třeba *předehra k Figarově svatbě* od Wolfganga Amadea Mozarta spolu s dalšími mnoha skladbami od jiných autorů různých období.³⁹

Hudba, kterou se orchestr také zabývá je hudba doprovodná pro mažoretky a také hudba pro dechový orchestr, typická a populární zejména v době tzv. normalizace, lidově řečeno „dechovka“ nebo také hudba pochodová.

5.2.3. Úspěchy orchestru

Od roku 2002 a příchodu dirigenta Jindřicha Nováka začíná orchestr vystupovat na různých festivalech a účastnit se různých soutěží v České republice, jezdí na festivaly a zájezdy do zahraničí, a dokonce se i účastní zahraničních soutěží. V roce 2007 na Mezinárodní soutěži dechových orchestrů v Praze získal umístění ve zlatém pásmu ve střední třídě a ve stejném roce absolvoval orchestr koncertní zájezd ve Švýcarsku. Rok 2008 byl pro orchestr také velmi významný – mezi velké úspěchy se řadí účast na festivalech v Zábřehu, Košicích a v Litvě ve městě Trakai, téhož roku si orchestr přiváží domů 1. místo a absolutní vítězství ze soutěže v polském Leszně. V následujícím roce 2009 se orchestr účastnil několika tuzemských festivalů

³⁹Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-Repertoár. *Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-Vítejte*[online].Copyright 2021. Dostupné z: www.domnem.cz/index.php/repertoar

a také Mezinárodní soutěže velkých dechových orchestrů v Ostravě, kde získal ocenění ve zlatém pásmu. Dva roky po velkém úspěchu se orchestr opět vydával na Mezinárodní soutěž dechových orchestrů v Ostravě, z níž přivezl ocenění ve stříbrném pásmu a v témže roce získal zlaté pásmo na soutěži v polském Rybniku. Orchestr je stále aktivní a účinkuje na mnoha zahraničních festivalech i na festivalech v České republice, mezi které se řadí například festival Kmochův Kolín.

Orchestr se v roce 2008 účastnil pořadu České Televize s názvem *...a tuhle znáte?*. Co se týká dalších, nesoutěžních úspěchů, získal orchestr v roce 2008 ocenění města Němčice nad Hanou za zásluhy. V roce 2010 dne 16. června hrál orchestr tehdejšímu prezidentovi, Václavu Klausovi, a první dámě při návštěvě města Němčice nad Hanou.⁴⁰

5.3. Dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník

5.3.1. Historie

Dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník vznikl v roce 1971 díky Vladimíru Vraňovskému, který na Základní umělecké škole v Jeseníku učil od roku 1960. Vladimír Vraňovský tehdy založil žákovský dechový orchestr, ve kterém od té doby působil dalších 30 let jako umělecký vedoucí a dirigent. Orchestr se účastnil několika zahraničních soutěží, festivalů, ale také působil i v České republice, kde se rovněž účastnil mnoha festivalů či soutěží.

Od roku 2001 do roku 2005 převzal dirigentský post František Mech, který za dobu svého působení v orchestru navštívil s orchestrem Mexiko, Slovensko, Polsko a Německo. Jak v zahraničí, tak v České republice měl orchestr vždy velice dobré ohlasy, čemuž odpovídaly i výsledky ze soutěží či přehlídek.⁴¹

Od roku 2005 působili jako dirigenti dechového orchestru mladých ZUŠ Jeseník dva muži, a to Bc. Tomáš Uhlíř a Milan Domes, přičemž oba stále působí jako pedagogové v ZUŠ Jeseník. Tomáš Uhlíř má svou minulost s orchestrem spjatou již z dřívější doby – sám byl totiž členem klarinetové sekce od svých deseti let. Milan Domes začal v ZUŠ Jeseník působit od

⁴⁰ Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-O nás. *Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-vítejte* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.domnem.cz/index.php/o-nas

⁴¹O orchestru | O orchestru Základní umělecká škola Jeseník. *Základní umělecká škola Jeseník*[online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.dom.zusjes.cz/o-orchestru/4461-o-orchestru.html

roku 2002 jako učitel žesťových nástrojů. Od roku 2005 se orchestr začal podstatně zvětšovat, takže k dnešnímu dni čítá průměrným počtem 60 členů. Orchestr zahrnuje veškeré nástroje typické pro velký dechový symfonický orchestr. Pod taktovkou těchto dvou dirigentů se orchestr dostal do mnoha zemí světa, navštívil kupříkladu Čínu, Maďarsko, Rakousko, Itálii, Slovensko, Německo a mnoho dalších zemí. Orchestr také od roku 2001 pravidelně pořádá Mezinárodní festival dechových hudeb v Jeseníku, který se koná každým druhým rokem.⁴²

5.3.2. Repertoár

Dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník má ve svém repertoáru, obdobně jako jiné velké dechový symfonické orchestry, hudbu mnoha žánrů. Hudba pro moderní dechové symfonické orchestry zaujímá velkou část repertoáru, konkrétně skladby od již jmenovaných skladatelů jako Jacob de Haan, Thoman Doss, z českých skladatelů to je pak Evžen Zámečník nebo Karel Bělohoubek. Orchestr je schopen díky velkému počtu a dostatečnému obsazení nástrojů obsáhnout skladby těchto autorů bez problémů.

Další styl, který orchestr pokrývá je hudba populární, filmová či muzikálová, zde stojí za zmínku skladby jako *Coldplay on Stage*, *West Side Story*, *Sedm statečných*, *My heart will go on*, *Yesterday*, *Pán prstenů*, *Život je jen náhoda* a mnoho dalších.

Dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník má v repertoáru také skladby, které jsou původně psány jako symfonická hudba pro klasický symfonický orchestr v transkripci pro dechový symfonický orchestr. Jako příklad těchto skladeb v transkripci pro dechový symfonický orchestr lze uvést *Hudbu k ohňostroji* od Georga Friedricha Händela, *Slovanské tance* od Antonína Dvořáka, *Uherský tanec č.5* od Johannese Brahmsa, *Kankán* z opery *Orfeus v podsvětí* od Jacquesa Offenbacha a mnoho dalších děl.

Neopomenutelnou součástí orchestru a jeho repertoáru jsou také skladby pro dechové orchestry pochodové a také pro dechové orchestry, které jsou zaměřeny na dechovou hudbu k tanci, takzvané „dechovky“. Z těchto děl je nutno vyzdvihnout hudbu Františka Kmocha, který je jedním z českých představitelů české dechové hudby a jehož skladby se nachází

⁴² Dirigenti | O orchestru Základní umělecká škola Jeseník. *Základní umělecká škola Jeseník*[online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.dom.zusjes.cz/o-orchestru/4510-dirigenti.html

v repertoáru orchestru. Dalším velkým skladatelským jménem v repertoáru orchestru je třeba Miloš Machek nebo třeba František Maňas.⁴³

5.3.3. Úspěchy orchestru

Dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník se začal účastnit různých tuzemských soutěží velice brzy po svém založení. Soutěže byly převážně tuzemské, a to až do roku 1978, kdy orchestr absolvoval první soutěž v zahraničí. Byla to Soutěž dechových orchestrů mladých v nizozemském Purmerendu, odkud si orchestr přivezl vítězství v podobě první ceny. V dalších letech působení jezdil orchestr na soutěže po Evropě, z nichž nejzásadnější se konala v belgickém Neerpeltu v roce 1981. Další úspěch představovala soutěž v německém Rostocku 1982, dále v norském Hamaru v roce 1985, dále také Soutěž dechových orchestrů v roce 1992, která proběhla v belgickém Izegemu. Ze všech jmenovaných soutěží si orchestr přivezl úspěchy v podobě prvních cen a různých ocenění.

V roce 2000 získal orchestr zlaté pásmo a titul absolutního vítěze na Mezinárodní pochodové soutěži v Kolíně, které se do dnešního dne pravidelně zúčastňuje. Orchestr se také vydal na koncertní turné mimo Evropu, a to konkrétně do Mexika v roce 2001. V roce 2002 se orchestr účastnil dvou soutěží v našich sousedních státech, a to v Polsku a na Slovensku. Z obou Mezinárodních soutěží dechových orchestrů přivezl ocenění v podobě zlatého pásma.

Soutěž, které se dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník pravidelně účastní je Mezinárodní soutěž dechových orchestrů v Ostravě. Léta 2003, 2005, 2009 a 2011 byla v Ostravě velmi úspěšná: získání zlatého pásma a k tomu v roce 2011 ocenění za nejlépe provedenou povinnou skladbu. Orchestr se také účastní Mezinárodní soutěže dechových orchestrů Praha. V roce 2018 si z ní orchestr přivezl zlaté pásmo s vyznamenáním a také cenu za nejlepší provedení povinné skladby.

Orchestr byl několikrát úspěšný také v zahraničí: orchestr zvítězil ve zlatém pásmu v maďarském Móru na mezinárodním soutěžním festivalu, a to hned dvakrát, v roce 2008 a 2014. V polském Rybniku na soutěži Zlatá lyra bylo získání ceny v roce 2012 také velkým

⁴³ KUBÁNKOVÁ, Kateřina. Dechový orchestr mladých Základní umělecké školy Jeseník. Olomouc, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Lyko, Ph.D.

úspěchem. V roce 2012 orchestr podnikl cestu do Španělska, konkrétně do Malgrat de Mar na Mezinárodní soutěž dechových orchestrů, kde, stejně jako v Polsku, získal 1. cenu. Mezi další zajímavé a úspěšné zájezdy do zahraničí se řadí účast na Shanghai Tourism Festival v Číně v roce 2015.⁴⁴

⁴⁴ O orchestru | O orchestru Základní umělecká škola Jeseník. *Základní umělecká škola Jeseník*[online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.dom.zusjes.cz/o-orchestru/4461-o-orchestru.html

Závěr

V práci byla popsána stručná historie orchestru, rozhovor s dirigentem Petrem Cibou, nástrojové obsazení typického dechového symfonického orchestru, dále pak repertoár orchestru, kde byla uvedena i jména žijících a skladatelsky stále aktivních skladatelů 21. století. Kapitola věnovaná úspěchům orchestru vypověděla o velké působnosti dechového symfonického orchestru Harmonie Šternberk jak v České republice, tak i v zahraničí. V práci jsou uvedeny výsledky mého bádání sbírané z archivu orchestru, ze Základní umělecké školy ve Šternberku, odborné literatury, z oficiálních stránek orchestrů a soutěží a obohacené o mé osobní poznatky jakožto členky tohoto orchestru.

Jsem přesvědčena, že bakalářská práce splnila stanovené cíle a zevrubně popsala dechový symfonický orchestr Harmonie Šternberk. Věřím, že by tato práce mohla posloužit jako představení typického dechového symfonického orchestru ve 21. století a jeho možných úspěchů v Evropě. Věřím také, že tato práce poukázala na neustále vzrůstající úroveň dechového symfonického orchestru Harmonie Šternberk.

Seznam použitých zdrojů:

Knižní zdroje:

HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. Praha: František Novák, 1945, 174 s.

JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983.

KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. [1. vyd.], Praha: TOGGA, 2002, 1168 s.

MARCUSE, Sibyl. *Musical instruments: a comprehensive dictionary*. London: Country Life Limited, 1966, xiv, 608 s.

RYCHLÍK, Jan. *Moderní instrumentace: vyšší orchestrační technika jednotlivých hudebních nástrojů*. Praha: Panton, 1968, 685 s.

SACHS, Curt. *The history of musical instruments*. Mineola, New York: Dover Publications, 2006, 505 s. ISBN 0-486-45265-4.

ŠPRUNK, Petr, ŠPRUNK, Jaroslav. *Bicí nástroje, všeobecný popis, notace, technika hry*. Praha: Editio Supraphon. 1990

Bakalářské práce:

HANÁKOVÁ, Jitka. *Velké dechové orchestry na Moravě*. Brno, 2011, 64s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. vedoucí práce Doc. Mgr. Vladimír Richter

KUBÁNKOVÁ, Kateřina. *Dechový orchestr mladých Základní umělecké školy Jeseník*. Olomouc, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Lyko, Ph. D.

Online zdroje:

Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-O nás. *Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou-vítejte* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.domnem.cz/index.php/o-nas

Harmonie Šternberk. *Harmonie Šternberk* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.harmonie-sternberk.cz

Májovák Karviná | Májovák. *Májovák Karviná | Májovák* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.majovak.cz

OR-FEA-mezinárodní festival dechových hudeb Praha. *OR-FEA-mezinárodní festival dechových hudeb Praha*. [online] Copyright 2021. dostupné z: www.or-fea.cz/akce/mezinarodni-festival-dechovych-hudeb.php

Portál města Šternberk-Šternberk-oficiální portál města. *Portál města Šternberk-Šternberk-oficiální informační portál města* [online]. Copyright 2021. Dostupné z: www.sternberk.eu

Svaz dechových orchestrů ČR – Harmonie Šternberk opět ve Schladmingu. *Svaz dechových orchestrů ČR – Home* [online]. Copyright 2018. Dostupné z www.sdo-cr.cz/index.php/orchestrum/info-z-orchestru/132-harmonie-ternberk-opt-ve-schladmingu

Základní umělecká škola Jeseník. *Základní umělecká škola Jeseník* [online]. Copyright 2021. Dostupné z www.dom.zusjes.cz

Jiné zdroje:

Archiv ZUŠ Šternberk

Notový archiv Harmonie Šternberk, ZUŠ Šternberk

ANOTACE:

Jméno a příjmení	Eliška Němcová
Katedra	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce	Mgr. Tomáš Hanzlík, Ph.D
Rok obhajoby	2021
Název práce	Harmonie Šternberk
Název v angličtině: Harmonie Šternberk	Harmonie Šternberk
Anotace práce	Bakalářská práce je zaměřena na dechový symfonický orchestr Harmonie Šternberk, jeho historii, nástrojové obsazení, repertoár a úspěchy. Bakalářská práce obsahuje kapitolu o dalších velkých dechových symfonických orchestrech na Moravě, a to Májovák Karviná, Dechový orchestr mladých ZUŠ Němčice nad Hanou a dechový orchestr mladých ZUŠ Jeseník.
Klíčová slova	Dechový symfonický orchestr, Mezinárodní soutěž velkých dechových orchestrů, Šternberk, Harmonie Šternberk, orchestr, hudba, dirigent
Anotace v angličtině	The bachelor's thesis focuses on the wind symphonic orchestra Harmonie Šternberk, its history, instruments, repertoire and achievements. Bachelor's thesis also includes a chapter about other big wind symphonic orchestras in Moravia, especially Májovák Karviná, Wind symphonic youth orchestra of elementary art school in Němčice nad Hanou and Wind symphonic youth orchestra of elementary art school in Jeseník.
Klíčová slova v angličtině	Wind symphonic orchestra, The international wind orchestra competition, Šternberk, Harmonie Šternberk, orchestra, music, conductor
Přílohy vázané v práci	0
Rozsah práce	45 stran
Jazyk práce	Český jazyk